

15.12.2009

VIRKANIMIKKEIDEN KÄÄNTÄMINEN ENGLANNIKSI

Riitta Brelih, terminologi
Valtioneuvoston kanslia, kielipalvelu
riitta.brelih(a)vnk.fi, p. (09) 160 22168
(alkuperäinen ohje 17.10.2002)
Päivitetty 15.12.2009

Tämä yhteenveto on tarkoitettu avuksi niille, jotka joutuvat kääntämään julkishallinnon virkanimikkeitä englanniksi. Lisäksi yhteenveto käsittelee lyhyesti käytikorttien sisältöä ja painatusta sekä myönnettyjen arvonimien kääntämistä.

YLEISTÄ

1. Yhden viraston *kaikki nimikkeet tulee kääntää samanaikaisesti*. Näin rakennetaan virastokohtainen virkanimikkeiden korttitalo, jonka kokonaisuus on aina otettava huomioon, kun siihen halutaan lisätä tai vaihtaa jokin vastine. Listalle tulisi hakea viraston johdon hyväksyntä ja laittaa se kaikkien nähtäville intranettiin. Suositeltavaa on laittaa lista myös viraston ulkoisille sivuille, esimerkiksi yhteystietojen yhteyteen, sillä muutkin kuin viraston oma henkilökunta tarvitsevat nimikkeiden käänösvastineita (esim. englanninkielisiin osallistujaluetteloihin on löydettävä nimikkeiden käänösvastineet, joiden tiedustelut aivan turhaan kuormittavat talon sisäistä kääntäjää).

Ruotsinkielisten nimikevastineiden kohdalla ongelmia on huomattavasti vähemmän ja monissa ministeriössä onkin käytössä suurin piirtein samat, osin lainsäädännössäkin määritellyt nimikevastineet. Englanninkin kohdalla tilannetta voitaisiin, ja pitäisi, vakiinnuttaa vaikkapa merkitsemällä nimike nimityskirjaan valmiiksi suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Näin välttyttäisiin monelta turhalta keskustelulta ja selvitystyöltä, ja nimikkeet olisivat aina linjassa viraston käytännön kanssa. Samalla säästettäisiin kääntäjän työaika.

2. Virastokohtaisesti on harkittava, mitkä kyseisen *viraston erityispiirteet* vaikuttavat nimikekäännöksiin. Esimerkiksi puolustushallinnon virkanimikekäännöksissä on vältettävä *Officer-*loppuisia vastineita ja liikenne- ja viestintäministeriön (Ministry of Transport and Communications) hallinnonalalla viestinnän (communications) nimikkeiden käännöksissä on eroteltava toisistaan viestintäpolitiikkaan ja tiedottamista tarkoittavaan viestintään liittyvät nimikkeet.
3. Koska virkarakenne eri maissa on hyvin erilainen, *mitään "oikeaa" englanninkielistä vastinetta ei yhdellekään suomalaiselle nimikkeelle ole olemassa*. Näin ollen ei tulisikaan liikaa keskittyä siihen, että suomalainen ja englanninkielinen nimike sanatarkasti vastaavat toisiaan, vaan käännöksen pitää kuvata henkilön tehtäviä ja toisaalta nimikkeen suhdetta sitä läheisesti ympäröiviin muihin virkanimikkeisiin:

"asiantuntija"	<i>Specialist</i>
"erikois-/erityisasiantuntija", "vanhempi asiantuntija"	<i>Senior Specialist</i>
"johtava asiantuntija"	<i>Chief Specialist</i>

4. Joskus *useammalla virkanimikkeellä voi olla sama englanninkielinen vastine*, mikä johtuu siitä, että nimikkeet ovat hierarkisesti samanarvoisia. Vastaavasti sama nimike voi käantyä eri tavoin eri yksikössä ko. yksiköiden sisäisestä hierarkiasta riippuen.

Englannin kielessä ei myöskään ole täsmälleen yhtä monta eri sanaa, jotka kuvaisivat vaikkapa suomen kielen "johtajaa", "päällikköä" tai "vastaavaa", jotka kaikki, tilanteesta riippuen, voidaan käantää vastineella *Manager*. Erilaiset "neuvokset", "neuvonantajat" ja "erityisavustajat" voidaan kaikki käantää vastineella (*Senior*) *Adviser*.

5. *Virkanimikkeen käänöksessä ei ole tarpeen ilmaista kaikkia niitä tehtäviä, joita kyseinen henkilö hoitaa*. Jos tehtäviä on paljon ja henkilö haluaa niitä näkyville, kannattaa harkita vaihtoehtoa, että *jättää varsinaisen nimikkeen käantämättä* ja laittaa käntikorttiin muutaman keskeisen tehtäväalueen kuvauksen. On hyvä muistaa, *etteivät lukuisat tehtävät näy suomalaisessakaan nimikkeessä*. Esimerkiksi "suunnittelija", jonka tehtäviin kuuluu erilaisia henkilöstöhallinnon tehtäviä ja henkilöstön koulutusta, voisi jättää kortistaan pois nimikkeen "suunnittelija" (*Coordinator*) ja käyttää muotoa:

Ville Virkamies, *Human Resources and In-house Training*

6. Yksi vaihtoehto on käyttää virkanimikkeenä pelkkää vastinetta *Official*. Kortissa olevan muun informaation, viraston nimen ja yksikön, perusteella kyllä käy ilmi asiat, joiden kanssa henkilö on tekemisissä. Kortti on tyylikkäämpi mitä vähemmän sanoja siinä on, joten *Official*-nimikkeen käytön soisikin yleistyvän.
7. *Kansainvälisessä kanssakäymisessä* näkee luonnollisesti hyvin erilaisia virkanimikkeiden englanninkielisiä vastineita. Kannattaa kuitenkin muistaa, että englantia puhuvien maiden virkamiesten käntikortteja lukuun ottamatta *kaikki ovat käänöksiä*. Ne ovat kyseisen maan virastojen tulkintoja niiden virkanimikkeiden englanninkielisistä vastaavuuksista: aivan samalla tavalla kuin meidänkin tapauksessamme. On mahdotonta sanoa, minkä maalainen vastine on *oikein* käännetty.
8. *Isot vai pienet alkukirjaimet*. Englanninkielisissä virkanimikkeissä käytetään isoja alkukirjaimia. Kun *suorasanaissessa tekstissä* halutaan painottaa henkilön *virkanimikettä*, se kirjoitetaan *isoilla* alkukirjaimilla, mutta jos halutaan vain mainita hänen *erikoisalansa*, on tyylikkäämpää käyttää *pieniä* alkukirjaimia:

Esim.

As a *human resources specialist* for many years, I've seen it all when it comes to job applications.

Mr Niininen, our *human resources specialist*, confirmed yesterday that...

Mr Niininen, *Human Resources Specialist*, will be attending a meeting on...

YKSITTÄISISTÄ NIMIKKEISTÄ

Virkanimikkeiden kääntämisestä ei ole olemassa mitään yksiselitteisiä tai vedenpitäviä sääntöjä. Seuraavassa on esitetty joitakin *linjauksia*, joita voi yrittää soveltaa nimikekäännöksissä ja joista toivottavasti on apua viraston nimikekorttialoa rakennettaessa.

1. "Vanhempi"-, "yli"- ja "pää"-alkuiset nimikkeet käännetään

Senior, jos virkoja on useampia
ja

Head tai *Chief*, jos virka voi olla vain yhdellä henkilöllä kerrallaan. Tällöin suomenkielinen nimike voi olla muotoa: "johtava xx". *Head* on suositeltavampi vaihtoehto kuin *Chief*, mutta tässäkin on aina käytettävä harkintaa. Esimerkiksi "johtava asiantuntija" ei voi olla *Head Specialist*, sillä englanninkielisissä maissa "specialist" on erikoislääkäristä yleisesti käytetty vastine. Väärinkäsitys voi syntyä ainakin terveydenhuoltoalan nimikkeissä.

2. Aina ei suomenkielisessä nimikkeessä ole "vanhempi"-, "yli"- tai "pää"-alkua, vaan hierarkia on rakennettu tavallaan virkanimikkeiden sisään:

"vahtimestari", "virastoavustaja"	<i>Attendant, In-house Services</i>
"virastomestari"	<i>Senior Attendant, In-house Services</i>
"ylivirastomestari"	<i>Head Attendant, In-house Services</i>

"arkistonhoitaja"	<i>Archivist</i>
"arkistopäällikkö"	<i>Chief Archivist</i>

3. "Ylitarkastaja" on itsenäinen nimike eikä hierarkisesti "apulaistarkastaja" > "tarkastaja" -nimikkeiden yläpuolella, ja siksi sen käännöksen suhteen on oltava varovainen. "Ylitarkastajan" suositeltavin vastine on *Senior Officer*, sillä "ylitarkastajat" harvoin varsinaisesti *tarkastavat* mitään. Vastinetta *Inspector* ("tarkastaja") ja *Senior Inspector* ("ylitarkastaja") ei tule käyttää kuin tapauksissa, joissa henkilöt todella tarkastavat jotain (esim. elintarvikkeiden tarkastaja).

"apulaistarkastaja"	<i>Assistant Administrative Officer</i>
"tarkastaja"	<i>Administrative Officer</i>
"ylitarkastaja"	<i>Senior Officer</i>

4. *Counsellor*-nimikettä näkee usein käytettävän erilaisten "neuvos"-loppuisten nimikkeiden vastineena. *Counsellor* ei kuitenkaan ole varsinainen valtionhallinnon virkanimike, vaan lähinnä diplomaattivirka ja sen käyttö tulisi rajata ulkoasiainhallintoon. "Neuvoksista" suositellaan käytettäväksi esimerkiksi vastinetta *Senior Adviser*.

Suomen Lakimiesliitto suosittelee seuraavia vastineita:

"lainsäädäntöneuvos"	<i>Director, Legislative Affairs</i> (ministeriön yksikön päällikkö)
"lainsäädäntöneuvos"	<i>Senior Adviser, Legislative Affairs</i> (ministeriön virkamies, jolla on rajattu erillistehtävä)

5. Aikaisemmin yleisesti käytetyn pilkullisen muodon sijaan (*Secretary, Accounting*) nykyinen käytäntö suosii *nimikkeen osien kirjoittamista perä jälkeen*. Pilkullinen muoto ei ole väärin.

Esim.

"laskentasihteeri" *Accounting Secretary*

Muutamia esimerkkejä brittiläisestä hallinnosta:

Projects Development Manager, Senior Economic Research Officer, Information Systems Support Officer

Vaikka nimike kortissa kirjoitettaisiin pilkun kanssa, suorasanaisessa tekstissä siitä voidaan käyttää *for*-muotoista vastinetta: *Our Secretary for Accounting/Senior Officer for Economic Research will be attending the meeting.* Tämä ei muuta nimikkeen merkitystä.

6. "Osastosihteeri" voidaan kääntää vastineilla *Department Secretary* tai *Departmental Secretary*. Edellinen on tietyn osaston sihteeri ja jälkimmäinen on enemmänkin pelkkä virkanimike. Ero on kuitenkin tulkinnanvarainen.
7. "Sihteeri-" ja "avustaja" -loppuiset nimikkeet voi kääntää vastineilla *Secretary* tai *Assistant* riippuen tehtävänkuvasta. Jos henkilö hoitaa enimmäkseen juoksevia sihteerin tehtäviä, *Secretary* on sopiva vastine. Jos hän osallistuu myös asiasisällön käsittelyyn, *Assistant* on parempi vaihtoehto.

Esim.

"tutkimussihteeri, -apulainen, -avustaja" *Research Secretary* tai *Research Assistant*

8. *Vastaava*-loppuiset nimikkeet voidaan kääntää useammalla tavalla. "Projektivastaava" on käytännössä sama kuin "projektinjohtaja" tai "projektipäällikkö" ja voidaan kääntää vastineella *Project Manager*.

"Kokousvastaava" voidaan kääntää *Meeting Coordinator* ja "konferenssivastaava" *Conference Coordinator*.

9. *Suunnittelijasta* on yleisesti käytössä kaksi vastinetta: *Planning Officer* ja *Coordinator*. Jälkimmäinen on modernimpi vaihtoehto:

"taloussuunnittelija" *Financial Planning Coordinator*
 "koulutussuunnittelija" *In-house Training Coordinator*
Coordinator, In-house Training
Coordinator for In-house Training

Coordinator ja *Co-ordinator* ovat molemmat hyväksytyjä kirjoitusasuja, mutta suuntaus on käyttäjä yhteensuunnitettua muotoa ilman väliviivaa.

10. *Director-General, Secretary-General, Vice-President*, mutta *General Secretary, Deputy Director* ovat suositeltavia kirjoitusasuja.

11. Euroopan unionin asioita käsittelevien virkamiesten nimikkeissä voi käyttää lyhennettä *EU* European Union -vastineen sijasta.

Esim.

"EU-avustaja" *EU Affairs Assistant*
 "EU-tiedottaja" *EU Information Officer*

12. "Netti"- ja "verkko"-alkuiset nimikkeet ovat melko uusia eikä täysin vakiintuneita muotoja vielä ole syntynyt. *WWW*-alkuisia nimikkeitä ei kuitenkaan pidä käyttää, vaan suosia sanoja *Web* ja *Net*.

Esim.

"toimittaja" *Editor*
 "verkkotoimittaja" *Net Editor* tai *Web Editor* tai *Website Editor*

"tiedottaja" *Information Officer*
 "verkkotiedottaja" *Net Information Officer* tai *Web Information Officer*

"päätoimittaja" *Editor-in-Chief*
 "verkkopäätoimittaja" *Net Editor-in-Chief*

13. *Tiedottaminen*-käsite on useissa virastoissa muuttunut viestinnäksi ja siten sana *viestintä* on tullut voimakkaasti mukaan virkanimikkeisiin ja yksiköiden nimiin. Usein käytetäänkin yhä enemmän *Communications*- ja *Media*-sanoja. Sanat *Information*, *Press* ja *PR* ovat käymässä harvinaisemmiksi.

Esim.

"viestintäpäällikkö" *Head of Communications*
 "viestintäsihteeri" *Communications Secretary*

SUOSITELTAVIA NIMIKKEIDEN LÄHTEITÄ

Helsingin yliopiston tehtävänimikkeitä (fi, en)

http://www.helsinki.fi/kksc/language.services/sanasto_nimikkeet/sanasto_frameset.html

Tietoalojen liitto: IT-alan tehtävänimikkeistö (fi, en)

http://www.ek.fi/tietoalojen_liitto/suomi/tietoa_toimialasta/liitetiedostot/Tehtavanimikkeisto2003_4.0.pdf

Suomen Lakimiesliitto: Lakimiesnimikkeet (fi, sv, en)

http://www.lakimiesliitto.fi/prime_507.aspx

Suomen Lääkäriliitto: Lääkärien virka- ja arvonimikkeitä (fi, sv, en)

<http://www.laakariliitto.fi/files/sanastot.pdf>

Opetushallitus: Ammatillisten tutkintojen nimikkeet (fi, sv, en)

http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/kaannossuosituksia

KÄYNTIKORTIT

Yhtenäisen julkisuuskuvan vuoksi olisi toivottavaa, että viraston sisällä painatuksissa kiinnitettäisiin huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:

- *yhtenäinen ja kattava informaatio*. Tämä edellyttää myös yhtenäisten käännösvastineiden käyttöä, mutta ei sulje pois esimerkiksi ministeriökohtaisten logojen ja muiden vakiintuneiden tunnusten käyttöä
- ministeriöiden ja alaisten virastojen käyntikortit liittyvät *viranhoitoon* ja näin ollen esimerkiksi *tutkintojen sisällyttäminen korttiin ei ole perusteltua*
- virkanimikkeen ohella on suositeltavaa mainita henkilön *toimintayksikkö*, koska sen informaatioarvo voi olla nimikekäännöstä suurempi
- *yksiköiden nimistä* voidaan useimmiten jättää sana *-yksikkö*, *-osasto* jne. kääntämättä:

sisäisen tarkastuksen yksikkö	<i>Internal Audit</i>
tietohallintoyksikkö	<i>Information Management</i>
- käyntikorttien kohdalla olisi suotavaa luoda viraston sisällä linjaus siitä, *käytetäänkö pysty- vai vaakakortteja*. Vaakakortteihin saadaan yleensä sisällytettyä enemmän tietoa.
- kohokuvioiden (preeglausten) käyttö edellyttää *yksipuolisia ja –kielisiä käyntikortteja*, mitkä myös koetaan arvokkaammiksi
- *fontilla ja tekstin asetelulla* voidaan vaikuttaa niin painatusten ulkoasuun kuin informaation määräänkin
- *Ms-* ja *Mr-*sanojen käyttö on suotavaa, koska ulkomaalainen ei voi suomenkielisestä nimestä aina päätellä, onko kysymyksessä nais- vai miespuolinen henkilö. Näiden lyhenteiden jäljessä ei käytetä pistettä. Mrs-lyhennettä ei tule käyttää.
- *ministeriöiden sisäinen koordinaatio painatusten ulkoasun, samoin kuin sisällönkin, suhteen* tulisi järjestää tehokkaammin ja keskitetymin ja laajentaa tulevaisuudessa koskemaan koko valtioneuvostoa – näin toimimalla voitaisiin linjakkaan julkisuuskuvan lisäksi saavuttaa myös huomattavia kustannussäästöjä

ARVONIMET JA KUNNIAMERKIT

Myönnettyjä arvonimiä ei käännetä vieraille kielille

Valtioneuvoston kanslia (VNK) suosittaa, ettei VNK:sta esiteltäviä ja tasavallan presidentin myöntämiä suomalaisia arvonimiä käännetä vieraille kielille. Jos henkilö haluaa ulkomaisissa yhteyksissään käyttää tällaista arvonimeä, hänen tulee käyttää siitä sen suomen- tai ruotsinkielistä muotoa ja liittää mukaan tieto, että kyseessä on suomalainen arvonimi (*Finnish honorary title*).

Esimerkiksi:

Shortly after his retirement he was granted the Finnish honorary title of liikenneneuvos.

Shortly after his retirement he was granted the Finnish honorary title of trafikråd.

Arvonimet, joita tämä suositus koskee, on lueteltu tasavallan presidentin asetuksessa arvonimistä (381/2000). Laki arvonimistä suoritettavasta verosta (1388/2001) määrää niistä maksettavan veron määrän.

Tähän suositukseen on päädytty siitä syystä, että kaikki nimikkeet, virkojen ja organisaatioiden, ovat hyvin kulttuurisidonnaisia ja ne voidaan tuoda toiseen kieleen ja kulttuuriin vain selittämällä. Vielä vaikeammin tajuttavia ovat arvonimet, jotka eivät välttämättä kerro suomen- tai ruotsinkielisellekään haltijansa työstä tai toiminnasta. Esimerkiksi "vuorineuvoksella" ei ole mitään tekemistä vuorten kanssa.

Osa arvonimistä on samanmuotoisia virkanimikkeiden kanssa (esim. hallitusneuvos, ministeri, yli-insinööri). Vaikka virkanimikkeestä olisikin sovittu käytettäväksi jotakin vieraskielistä vastinetta, sitä ei pidä käyttää arvonimen vastineena. Ja vaikka joissakin sanakirjoissa edelleen annetaan "vuorineuvoksen" englanninkieliseksi vastineeksi "mining counsellor", sitä ei missään tapauksessa pidä käyttää!

Kunniamerkeillä myös vieraskieliset vastineet

Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikuntien myöntämistä kunniamerkeistä puolestaan löytyy suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset vastineet. Ne löytyvät ritarikuntien verkkosivuilta <http://www.ritarikunnat.fi/> klikkaamalla "Kunniamerkit" ja sen jälkeen kohdasta Kunniamerkit kuvina: "Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta" tai "Suomen Leijonan ritarikunta". Klikkaamalla kunniamerkin kuvaa, saa näkyviin sen nimen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Lisätietoja saa ritarikuntien kansliasta: info(a)ritarikunnat.fi.

Tasavallan presidentin asetus arvonimistä 381/2000

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000381>

Laki arvonimistä suoritettavasta verosta 1388/2001

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011388>

<http://www.ritarikunnat.fi/>

Yhteyshenkilö:

Riitta Brelih, terminologi

Valtioneuvoston kanslia, kielipalvelu

riitta.brelih(a)vnk.fi

p. 09 160 22168